

RVDOLPHVS TRAVGOTT HARTMANNVS,
CYGNEA - MISNICVS.

Cum nullus omnino morbus sit, quin per communia aegritudinum tempora, antea quam legitime soluitur, procedat, ^{a)} cum praeterea diuersa sit hominis valentis, quam quae est flaccidi, mox decumbentis, dein conualescentis, conditio; ^{b)} quandoquidem etiam natura, istorum

a.) 'Ουδὲν ἐστὶ τῶν λυομένων παθῶν ὃ μὴ διεξέρχεται τῆς καιρῆς. GAL. de communibus morborum temporibus.

β) μία κατάσταση υγιεινής, έτέρα τῆς ἐν ἀρχῇ τῷ νοσήματός ἄχρι τῆς ἀκμῆς, ἢ ἄλλη ἄχρι τῆς παντελῆς λύσεως καὶ μετ' αὐτὴν τῆς ἀναλήψεως ἄχρι τῆς καθ' ἑξῆς

Nullus est eorum, qui solvuntur,
morborum, quin per sua decurrat
tempora.

Vna constitutio sanitatis, altera,
morbi circa principium vsque ad sta-
tum, hinc alia ad perfectam vsque
solutionem, et post eam conualescen-
A ὑγίαια;

istorum temporum constitutionibus motus suos, sanitatis restituendae causa, accommodat, ut quaedam sint, quae prius fieri oporteat, parum prospera, si sero fierent, ^{c)} quaedam in crescente, stante, ac decrescente morbo, perficiantur: ^{d)} Fieri proinde aliter nequit, quam, quo cordis et arteriarum motus, pro temporum istorum moribus similiter haud parum discrepet; Vberimus ille est fons, ex quo signa, tempus morbi, vitae superstitis vires, causarum resistantiam variam, euentum ipsum seu crisin, denotantia, hauriri possunt, *motuum scilicet cordis atque arteriarum contemplatio*. In tardis ^{e)} quidem passionibus haud parum in pulsibus est, quod intelligi ex eorum contrectatione possit; languent illi non minus in chronicis, saepe ferociunt, claudicantue, ast plus refert in *morbis subito auctis*, ^{f)} in acutarum febrium decursu, tum etiam in chronicarum exacerbationibus oscillantem experiri arteriam; illis semper notabilis adest pulsuum a statu naturali

ὑγιᾶς: GAL. Comment. 2. in Hippocr. de diaeta acutorum.

c) Ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ αἵματος ῥῆξις ἀκ τῶν ῥινῶν κέρτα ὠφελεῖ. HIPPOCR. Prognost.

Ἐνδεκαταίῳσι τῷ ξίσε δὲ σκολοι. HIPPOCR. Prognost. I.

d) Ὁ τῆς ἀπεψίας τῶν λυπέντων χρόνος, ἀρχή, ὅταν δὲ ἀρξῇται πέπτεται, πέπαιται μὲν ἡ ἀρχὴ ὁ δὲ δεύτερος ὁ ἵκει καιρὸς ὁ τῆς ἀναβάσεως ὀνομαζόμενος, ὅταν δὲ ἡ πέψις ἀποτελεῖται μάλιστα, ὁ τῆς ἀκμῆς, ἐξ ἧς ὁ τῆς παρακμῆς ἐν ᾧ πέπαιται ἤδη τό τε μέγεθος τῶν συμπτωμάτων. GALEN. περὶ τῶν ὅλων τῆ νοσήματος καιρῶν.

e) τὰ παμπόλλα χρόνως δεόμενα πρὸς τὴν λύσιν: GAL. Comment. 3. in Hippocr. Prognost.

f) Παρηυξημένου ἐπ' ὀλίγον ὀξύ. GAL. Comm. in Prognost. Hippocr.

tiae, ad perfectum usque sanitatis habitum.

In prima febrium periodo sanguinis fluxio ex naribus vehementer iuvat.

Vndecimo die stillae sanguinis difficiles.

Illud, intra quod affligentes humores crudi sunt, tempus, principium est, cum autem incipit coqui, desinit equidem principium, secundum autem venit tempus incrementi dictum, ubi autem coctio absoluta est maiorem partem, summi status tempus est, abinde decrementi, in quo magnitudo symptomatum quiescit.

Quae longo tempore ad solutionem indigent.

Quod intra breue tempus augetur, acutum.

curali deflectentium mutatio, ^g) his circa paroxysmos ablu-
dunt ^h) vt nulli, quam febribus, morbo familiaris magis fit,
quae ab arteriarum motu sumitur, significatio. ⁱ) Cum au-
tem febribus vno paroxysmo deflagrantibus, non minus insit
exacerbationum varietas, oportet sane etiam in his pulsuum
ratio alia esse atque alia, vt iuxta temporum, quae illis insunt,
discrimen, mox magna cum contentione cor atque arteriae
agant ^k) mox sese remittant, tunc, quando vis vitae consul-
tum esse putat tantisper a labore quiescere denuoque ad illum
reuerti postea. Quare *plus* etiam illo, quo ^l) tenaces hinc
immoti humores sunt, *minus* autem illo, quo mobiles et obse-
quiosi fiunt ac per sua colatoria haud difficulter eunt; *plus*
illo, qui a summo incremento febris proxime abest tempore,
et quo euacuationem aliquam aliamue morbi mutationem fieri

A 2

par

g) Κατὰ τὰς ἀκμὰς ἢ καὶ ἀυξανομένων
ἔτι (τῶν πυρετῶν) ταχὺς μὲν ἀνάγκη καὶ
πυκνὴς εἶναι τὰς σφυγμὰς. GAL. ad Glau-
con. Therap. Libr. I.

h) Ἡ ἐξαίφνης τῆ σφυγμῆ μεταβολὴ
παροξυσμὸν ἀγγέλλει. GAL. de Prognosi
Pulsuum Libr. 4.

i) Τὸ ἴδιον τῶν πυρετῶν σημεῖον ἐναργὲς
ἐν τοῖς σφυγμοῖς: GAL. ad Glaucon.
Therap. Libr. I.

k) Σφυγμὸς κατ' ἀρχὰς τῶν ἐπισημα-
σιῶν σφοδρότερος: GAL. de Typis Libr.

l) Ὁ σφυγμὸς πάμπαν ἀδρόϊζεταί
κατὰ τὰς σφύεις τῶν χυμῶν ἐφ' αἷς ἀνάγκη
πυρετῆς ἀνάπτεσθαι; ἀνάλογον δὲ καὶ κατὰ
τῆς πυρετῆς ἐν μὲν ταῖς ἐπισημασίαις πλέον
ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις καιροῖς ἥττον, καὶ πλέον
μὲν ἐπὶ τοῖς παχέσι καὶ γλοιχοῖς χυμοῖς ὁιοί-
περ οἱ φλεγματώδεις εἰσὶ καὶ ὅς ὀνομάζονται
ῥώμης: GALEN. de Prognosi pulsuum
Libr. 2.

Ἐγγὺς δ' ἦδη τῆς ἀκμῆς ἐξημμένων τε τῶν
χυμῶν καὶ ζεόντων ἀδρόαν ἀυξήν τὸ τάχος
τῆς συστολῆς λαμβάνει. GAL. de Prognosi
Pulsuum Libr. 4.

Iuxta summum statum aut incre-
scentibus etiam febribus, celeres
necessum est et frequentes pulsus
esse.

Subitanea pulsus mutatio exacer-
bationem nuntiat.

Proprium febrium signum efficax
in pulsibus,

Pulsus ad principia paroxysmo-
rum intensior.

Pulsus saepe frequentior fit prope
ad humorum putredines a quibus,
necessitas est, febres excitari; con-
uenit etiam intra febres in paroxys-
mis quidem plus, in reliquis autem
temporibus minus, et plus quidem
in crassis tenacibusque humoribus
quales pituitosi sunt, et quos crudos
appellant.

Prope autem ad incrementum incen-
sis flagrantibusque humoribus, fre-
quens augmentum celeritudo con-
tractionis (cordis) accipit.

par est ^{m)}) *minus*, in decremento vel totius aegritudinis vel paroxysmi, pulsus arteriarum eleuantur et concitantur. Intra breue illud tempus, quo febrium intermittentium paroxysmi deflagrant notabilis est pulsuum mutatio, principium enim vniuscuiusque, inhorrescente aegroto ita capitur, vt adsint pulsus rari, debiles, ⁿ⁾) qui prope augmentum, celeres et magni sunt, dum decrementum, magni et molles, quos sudor sequitur, ^{o)}) significant. Quae cum ita sint, vt pro temporum in morbis varietate, pulsus discrepent, ad duo momenta, istud cordis negotium concernentia, respicere nos oportet, quorum *alterum* temporis ipsius, iuxta quod arteriarum pulsus a naturali abludit, rationes, *alterum*, pulsuum mensuram, vti per illam, morbi causa, aetas, euentus, vitae vis, medicique necessaria actio definitur, concernit. Tametsi autem ad dierum intra acutos numerum, vbique respiciendum scholastica aliqua feueritate haud est, vt aliquo septimo, nono, vndecimo, quarto decimo vicesimoque die, moueri humores crifinque subsequi oporteat, cum nec antiquitas quidem huius opinionis adeo tenax et censurae ex numeris petendae intenta

semper

m) ὁ ὑψηλὸς ἀπάσης ἐκκρίσεως ἐστὶν γινώρισμα. GAL. de Crisibus Libr. 3.

Altus pulsus omnis excretionis est indicium.

n) Σφυγμοὶ βραδεῖς ἐπὶ ταῖς ἰσχυραῖς ψύξεσιν. GALEN. de Prognosi pulsuum Libr. 3.

Pulsus tardi in magnis horroribus.

κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν παροξυσμῶν, ἥνικα ῥιγῶσιν ἔτι οἱ νοσῶντες, ἱκανῶς ἀραιοὶ καὶ βραδεῖς αὐτῶν οἱ σφυγμοὶ γίνονται. GALEN. ad Glauconem Therap. Libr. I.

Iuxta principium paroxysmorum, vti horrent aegroti, insigniter rari et lenti eorum pulsus fiunt.

ο) Κατὰ τὰς παρακμὰς ἐκλύεται τὸ τάχος τῆς συστολῆς, καὶ μάλιστα ὅταν εἰς ἀπυρεξίαν ἢ ἐγγυὲς αὐτῆς ἀφίκονται, ἐπιτάνεται δὲ κατὰ τὰς ἀναβάσεις: GALENVS de Prognosi pulsuum Libr. 4.

Secundum decrementa (paroxysmorum) soluitur celeritas systoles et maxime, quando aegri ad statum febre vacuum, aut prope ad illum perueniunt, intenditur autem iuxta incrementa:

Εἰ δὲ καὶ κυματώδεις ὁ σφυγμὸς γίνοιτο καὶ μαλακὸς ἐπισήμως, ἔτι μᾶλλον ἐλπίζειν ἰδρωτὸς. GALEN. de Crisibus Libr. 3.

Si autem undosus pulsus fiat et notabiliter mollis: tunc plus sperare oportet sudores.

ta semper fuerit, quin in diebus decisoriis definiendis ad symptomatum apparitiones magis respexerit; ^{P)} Tametsi etiam morborum duratio, pro aegrotantium ^{Q)} indole discrepat, multique ex illis sua natura breuiores sunt et celeriter iudicantur, ^{R)} vt propterea aestimari dies ad numeros nequeant; adfunt tamen, quae dierum aestimationem necessariam reddant, argumenta. Ratio enim suadet, nihil in magnis negotiis nec in sanitatis consecutione, ^{S)} constans et perpetuum esse posse, si breui opera perficitur, opusque esse, quo ordinatus sit in rebus gerendis labor; Experientia autem hoc secum affert, naturam passim temporum seruare numeros, ad annos *aetates*, ad menses *partum*, ad dies *fluxus foemineos*, ad horas paroxysmorum inuasiones disponere. Proinde absolum haud est, diebus etiam intra febres aliquid largiri velle, cum rerum vsus

A 3 doceat

p) Ἡμέρας κρίσιμους καλεῖσιν ἐν αἷς μεταβολὴ πρὸς τὴν αἵμα καὶ πλεῖστοι γίνονται. GAL. Comment. 3. in Prognost. Hippocratis.

Dies criticos appellant, in quibus mutationes fidae et plures fiunt.

q) Ὅτι ἀραιότεροι φύσει διαφορῶνται οἱ δὲ πυκνότεροι χρονίζουσιν ἐν ταῖς νόσοις. GALEN. Comm. 2. in Hipp. de diaeta acutorum.

Natura macilentiores sudant, crassiores autem tempus terunt in morbis.

r) τὰ διὰ ταχέως κρινόμενα (νυσήματα.) GALENVS Comment. 3. in Hippocr. Prognost.

Qui cito iudicantur morbi

τὸ μὲν τῆς πέψεως εὐθὺς ἐν ἀρχῇ φαινόμενον ἐν τάχει σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον δηλοῖ: GAL. περὶ κρίσεων α.

Illud, quod coctio cito appareat, celeriter saluum fore hominem indicat.

ταχέως παραγίνεται καὶ πέψιος ὑδερμίας προσδῆται: HIPPOCR. de prisca Med.

(Morbus) celeriter transit et nullius coctionis indiget.

τὰ μικρὰ πάθη χωριζέντων τῶν ποιώντων αἰτίων αὐτίκα παύεται, τῆς φύσεως ἰωμένης αὐτὰ, μόνα γὰρ ἐκῆνα δῆται τῆς ἐξωθεν βοηθείας ὧν διὰ μέγεθος ἀδυνατῇ κρατῆν ἢ φύσις: GAL. de Locis affectis Libr. 1.

Parui morbi, separatis affligentibus causis, subito sopiuntur, natura sanante illos, soli enim illi indigent externo auxilio, quos propter magnitudinem subigere natura nequit.

s) τὰ κρινόμενα ἐπὶ τὸ βελτίον, μὴ αὐτίκα ἐπιφαίνητο. GALEN. de Crisibus Libr. 1. cap. 7.

Quae meliorem crisin effectura sunt, non statim appareant.

doceat firmitus certiusque esse omne, quod aliquo ex assumptis ab antiquitate diebus geritur, negotium. ^{t)} Licet autem decurrente febre, intra quam curiosius quam penes chronicos tempora aestimantur, omnes dies, siquidem natura semper agit, suas perficiant operas ^{u)} omnesque proinde, latius accepto significato, critici appellari possent; est tamen in decursu acutarum febrium non insuper habenda dierum successio. ^{x)} Cum enim ultra vigesimum primumque diem acutae febres haud excurrant, et intra hunc terminum vel morte vel sanitate vel nouo morbo desinant ^{y)} experientia docuit, illis diebus, qui ad rationes quaternarii vel septenarii numerantur, solemne quid et ponderosum perfici, quod in salutem, nisi insuperabilis causa, vis autem vitae parua est, cedat et prospere eueniat: De hoc dierum, quos propterea criticos appellant, quia decidunt et iudicant, discrimine et effectibus HIPPOCRATES ita sentit. ^{z)} Quartus ab ineunte febre significat-

t) Ὁφελὴ μᾶλλον εἶναι ὃ λυπῶν ἐκκενῶτο χυμὸς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως: GALENVS Comm. 2. in Lib. 2. Proorrh. Hippocr.

Iuuat plus, si affligens humor euacuetur in die iudicatorio.

u) τῶν ἡμερῶν ἐκάστης ἐστὶ τις ἴδιος φύσις. GALEN. de Crisibus Libr. I.

Diebus singulis sua est indoles.

x) Ὅτι ἀριθμοὶ τῶν χρόνων μέγα δύνανται. HIPPOCR. de Veteri Medicina.

Numeri temporum multum valent.

y) Ἦν δὲ πρὸς τὰς ἡμέρας διαγίνονται τὰς δύο καὶ εἰκοσι καὶ τὸ πῦρ μεθ' ἧ καὶ ἐν ταύτῃ μὴ ἐκπτυθῇ, ἔμπυοι γίνονται. HIPPOCR. Lib. I. de Morbis.

Si ad diem, (pleuritides) supersunt a vigesimo alterum, et calor manserit et in his nihil tussi reiectum sit, empyematici fiunt.

Πέρας τῶν ὀξέων ἰδὲ ἡμέρα. GAL. Comm. 3. in Prognost. Hippocr.

Fines acutarum febrium, XIV. dies.

z) τῶν ἑπτὰ ἢ τετάρτη ἐπίδηλος, ἐτέρης ἐβδομάδης ἢ ὀγδοῇ ἀρχῇ, θεωρητὴ δὲ ἢ ἐνδεκάτῃ, αὐτὴ γάρ ἐστι τετάρτη τῆς δευτέρης ἐβδομάδος: θεωρητὴ δὲ πάλιν ἢ ἑπτακαιδεκάτῃ αὐτὴ γάρ ἐστι τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς τεσσαρεσκαδεκάτης ἑπτὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης. HIPPOCR. Aphor. Sect. II.

Septimi diei quartus est significatorius, secundae septimanae octauus principium, indicatorius vndecimus, hic enim quartus est alterius septimanae. Indicatorius denuo decimus septimus, hic enim quartus est a decimo quarto, septimus autem ab vndecimo.

gnificatorius est septimi et euacuatione quacumque demum instituta, indicat, septimo isto die, qui criticus princeps primus est, exacerbatione oborta, morbum solutum iri. Sin istud haud fiat, alter quartus, qui octauus, mouebit vndecimo die purganda, qui solemnis propterea est, quod sit a quarto septimus. Quod vndecimus non conficit, absoluet princeps alter criticus decimus quartus, cum sit secundi septenarii vltimus; Quodsi tamen expediri ne tunc quidem salutis negotium potuit, decimus septimus, cum sit, connumerato decimo quarto, quaternarius aliquis, leuioribus tamen motibus subruit atque euertit ea, quae vigesimo primo die absoluuntur. Est tamen, vel apud ipsum HIPPOCRATEM vel apud eius interpretes GALENUM atque AETIVM aliquis circa dierum istorum numeros dissensus, id quod, quamuis scholasticum aliquibus videri possit, a scriptionis academicae natura alienum tamen haud est. ^{a)} Quamuis autem diebus criticis, quaedam

a) κρίνονται δὲ οἱ πυρετοὶ τεταρταῖοι ἐβδομαῖοι ἐνδεκαταῖοι ἐπτακαιδεκαταῖοι ἑκοστῇ πρὸς τῇ μίᾳ, ἐκ δὲ τούτων τῶν ὀξέων τριακοταῖοι ἕτα τεσσαρακοταῖοι ἕτα ἑξηκοταῖοι, ὅταν δὲ τούτης τῆς ἀριθμῆς ὑπερβάλλῃ, χρονίη ἤδη γίνεται ἡ κατάστασις τῶν πυρετῶν: HIPPOCR. *de diebus iudicat.*

Οἱ δὲ πυρετοὶ κρίνονται ἐν τῇσιν αὐτέχουσιν ἡμέρησιν τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν δὲ περιγίνονται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐξ ὧν ἀπόλλυνται, οἱ τε γὰρ ἐνυθέδατοι τῶν πυρετῶν καὶ ἐπὶ σημείων ἀσφαλεστάτων βεβαιώτες, τεταρταῖοι πάνονται ἢ πρόθεν, οἱ δὲ κακοηθέδατοι καὶ ἐπὶ σημείων δεινστάτων γινόμενοι τεταρταῖοι κτάνουσιν ἢ πρόθεν, ἡ μὲν ἔν πρώτῃ ἑφοδῷ ἕτως τελευτᾷ, ἡ δὲ δευτέρῃ ἐς τὴν ἐρδόμενῃ περιάγεται, ἡ δὲ τρίτῃ ἐς τὴν ἐνδεκάτην, ἡ δὲ τετάρτῃ ἐς τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην, ἡ δὲ πέμπτῃ ἐς τὴν ἐπτακαιδεκάτην, ἡ δὲ ἑκτῇ ἐς τὴν ἑκοστήν. HIPPOCR. *Praenotionum Libro.*

Iudicantur febres, quarto, septimo, vndecimo, decimo septimo, vigesimo primo die, ex his acutis, sunt, qui trigesimo, deinde quadragesimo hinc sexagesimo; Quando autem hos numeros superant, chronica iam fit constitutio febrium.

Febres iudicantur secundum numeros, veluti in quibusdam diebus vel euadunt vel pereunt homines; optimis enim moribus praeditae febres et super optimis signis fundatae, quarto die quiescunt aut ante, pessimis autem moribus et cum signis difficillimis factae, quarto die occidunt, vel ante; Et prima periodus sic quidem finitur, altera autem ad septenarium excurrit, tertia ad vndecimum, quarta ad decimum quartum, quinta ad decimum septimum, sexta ad vigesimum.

dam habenda sit fides, certoque constet, inter illos, qui febrem vno cursu absoluendam perficiunt, dies, quosdam *κυ-
βίας*

Ἡ ἐβδόμη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆ νοσήματος ἡμέρα πάντων μάλιστα τῶν ἡμερῶν λυεῖ τελέως αἶμα καὶ πισῶς καὶ ἀγαθῶς καὶ ἀκινδύνως καὶ σαφῶς καὶ εὐσήμως: Τῆς ἐβδόμης δὲ τὴν πίσιν ἡ τεσσαρεσκαίδεκάτη μιμήται μάλιστα: Πλησίον δὲ αὐτῶν ἐστὶν ἡ ἐννάτη καὶ ἡ ἐνδεκάτη, καὶ ταύτης ἐστὶν ἐγγύς ἡ ἑπτακαίδεκάτη καὶ πέμτη, μετὰ δὲ ταύτας ἡ τετάρτη, καὶ μετ' αὐτὴν τρίτη καὶ ἑκοστή: ἡ δὲ ἑκτη πολλάκις μὲν κρίνει, ἀλλὰ τὰς πλείους κρίσεις μοχθηρὰς ἢ καὶ θανατώδεις ἐπιφέρει, ἢ δὲ μήγε ὁ τελείας ἢ δὲ πισῆς, ὑποτροπιάζει γὰρ τὰ ἐν τῇ ἑκτη ἡμέρᾳ κρινόμενα νοσήματα, καὶ λελύθαι δοκεῖ, εἰ δὲ καὶ τελεία κρίσις, ὅπερ ἐστὶ σπάνιον, ἐν τῇ ἑκτη γένηται, μετὰ κινδυνωδῶν συμπτωμάτων καὶ χαλεπῶν γίνεται: Τῆς μὲν ἔντης τὴν φύσιν ὕδαμιὰ ἄλλη ἐμιμήσατο τῶν ἡμερῶν; ἠδέποτε ἕως τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἢ τὴν δεκάτην ἐκπέσοι λύσις ἀθρόα νοσήματος, ὁμοιωτοί πως τῇ κατὰ τὴν ἑκτην: Σπανίως δὲ καὶ ἐν ταύταις λυετοί καὶ ὕδὲ πισῶς ὕδὲ ἀγαθῶς ὅτε τελείως, ἀλλὰ καὶ ἀσαφῶς καὶ ἀσήμως, μεταξὺ δὲ πως τῶν πρώτων ἡρημένων ἀγαθῶν καὶ τῶν μετὰ ταῦτα κακῶν ἡ τρισκαίδεκάτη μάλιστα κατεφάνη τετάχθαι, μήτε ὁμοίως ἀπόβλητος ὅσα ταῖς κακαῖς μήτε ὁμοίως ταῖς ἀγαθαῖς πεφυκυῖα; οἷον δὲ πάντα, ἢ μέλλει ἀγαθὴ γενήσεσθαι κρίσις, προδεδηλώθαι μάλιστα μὲν ἐν τοῖς ἔργοις ἢ οἷον δὲ καὶ τοῖς λοιποῖς σημήοις, ἡ μὲν ἔν τρίτῃ, καὶ τετάρτῃ καὶ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν προδηλύνται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἡ δὲ τετάρτη προδηλοῖ τὴν ἐβδόμην ἢ δὲ ἐβδόμῃ τὴν ἐνδεκάτην ἢ δὲ ἐνδεκάτῃ τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην ἢ δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τὴν ιζ' ἢ δὲ ιζ' τὴν κ'. Ὅρος δὲ τῶν ὀξέων νοσημάτων ἡ ιδ' ἐστὶ ὡς ἔγχε ταύτην ὑπερβαίνει τὸ νόσημα ἐκπέπτωκε τῶν ὀξέων: AETIVS Tetrab. I. 5. κε'. sextus vigesimum: Terminus autem acutorum morborum decimus quartus est, ut si quis hunc supergrediatur morbus, excidat ex classe acutorum.

Septimus ab initio morbi dies, omnibus diebus plus, perfecte semper et fideliter et bene et sine periculo et clare et cum bonis signis soluit: Septimi fidem decimus quartus imitatur: Proxime est nonus et undecimus, huic prope est decimus septimus et quintus, post has quartus, hinc tertius et vigesimus. Sextus saepe iudicat sed plurimas crises laboriosas vel etiam lethales affert, vel certe non perfectas aut fideles: Reuertuntur enim qui sexto die iudicantur morbi, et soluti esse videntur; Etiam si perfecta crisis, quod raram, sexto die fiat, post periculosa et difficilia symptomata fit: Sexti ergo naturam nullus alius imitatur dierum, si autem aliquando in octavum diem vel decimum excidat solutio subitanea morbi, aequiparatur equidem illi, quae sexto fit, raro tamen et in his morbus soluitur nec fideliter, nec bene, nec perfecte sed obscure et sine signis: Inter prius dictos dies bonos, et, qui post hos sunt, malos, medius, decimus tertius maxime videtur constitutus esse, non reprobatus omnino, uti mali dies, nec etiam indolem habens bonorum: Oportet autem ubique, si bona futura est crisis, praeindicare, maxime vrinis, vel aliis signis; tertius ergo et quartus et quintus dierum, praeindicatur statim ab initio, quartus autem praeindicat septimum septimus undecimum, undecimus decimum sextum, decimus autem

ρίας principes et ἀρτίας absolutiores, quosdam, περιττὰς *superfluos* veluti vacuosque, in quibus negotii nihil geratur et aeger, ad calorem et symptomata, remissior sit, quosdam denique θεωρητὰς et ἐπιδήλως significatoriosque esse, qui moueant, nihil tamen perficiant, sed ad dies criticos saltim praeludant; ^{b)} quamuis etiam dubitatum haud sit, pro grauitate sua, febres mox intra primum, mox intra alterum durationis suae septenarium, confici ^{c)} intraque hunc terminum vel salute vel morte, si tamen mors crisis est ^{d)} decurrere, mox autem ad vigesimum protendi: Animus tamen istorum dierum significationi seruiliter addicendus haud est, sed, ipsa antiquitate sic statuente, ad symptomatum grauitatem ^{e)} in dierum discrimine definiendo respiciendum plus magisque erit; Proinde dies aliquis criticus ille futurus est, quem subita mutatio in statum meliorem consequitur ^{f)} nec futurus est, etiamsi numerus id velit, vel euacuationes id innuant, si conuersio in melius simul haud adfuerit. ^{g)} Denique in omni, chroni-

b) Ἐπιδήλως καὶ θεωρητὴ ἡμέρα ἐν ᾗ τι σημεῖον φαίνεται δηλωτικὸν τῆς ἐσομένης κρίσεως ἐν ἑτέρᾳ τινὶ τῶν κρίσεων ἡμερῶν. GAL. Comm. 2. in Aphor. Hippocr.

c) Κάτοξυ, τὸ μὲν ζ ἡμέρας ἔκ ἐξωτέρῳ προῖόν. GAL. Comm. 3. in Prognost. Hippocr.

Τὴς καυσώδους διακρίνεσιν αἱ τεσσαρεσκαιδέκα ἡμέραι, καθίζουσι ἢ ἀναίρουσι: HIPPOCR. Coac. Praenot.

d) Τῷ τρόπῳ τῷ θανάτῳ τὸ τῆς κρίσεως ἔκ ἐπιφέρομεν ὄνομα. GAL. περὶ κρίσεων.

e) Ὅι μέγιστοι παροξυσμοὶ τὴν ἀκμὴν ἀφορίζουσι. GAL. περὶ τῶν ὅλων νοσήματος καιρῶν.

f) τοῖς σφοδρότεροις παροξυσμοῖς αἱ κρίσεις ἐπονται τ' ἐπίπαν: AETIVS Tetra-bibl. I. Tract. V. κς.

g) Ἐὶ Δυσφορία μετὰ τὴν κρίσιν παρακολουθεῖ: AETIVS ibid.

Significatorius et speculatiuus dies, in quo signum apparet, manifestans futuram in alio quodam criticorum dierum, crisin.

Peracutus morbus est, qui septimum diem non excedit.

Febres caufodeas definiunt quatuordecim dies, aut leuantes, aut occi-dentes.

Conuersioni in mortem criseos non indimus nomen.

Maximi paroxysmi definiunt morbi summum statum.

Maximos paroxysmos crises sequuntur plerumque.

Si tristis sensio crisin sequitur.

B

chronicusne an acutus sit, morbo, ille dies criticus est, intra quem magna contentione magnum aliquod negotium geritur, et ad finem feliciter deducitur: Fidum istius temporis signum cordis motus est, cum signorum concurrentium bonitate, magnus et validus, quo, virtutis vitalis eminentia adesse indicitur. ^{h)} Vti enim cordis ventriculi ⁱ⁾ alternis vicibus, acceptum *diastole* sanguinem, *systole* proiiciunt, ita a proiecto sanguine diducuntur, eodemque in venas excurrente, contrahuntur, tunicarum suarum virtute, arteriae, quod vtrumque momentum motus cordis et arteriarum, principii vitalis influxui respondet ^{k)} illudque est phaenomenon, quod pulsus dicitur, cuius mensura atque numerus ad illius interualli, quod diductae iterumque in se contractae arteriae motibus interest, ^{l)} rationes aestimatur: Equidem et venas pulsare nouimus,

^{h)} κρίσιμος ἡμέρα, ἐν ᾗ τὰ συμπτώματα πάντα ὑπὸ τῇ κρίσει γίνονται καὶ ἀκίνδυνος καὶ ἀγαθὴ γένοιτο ἡ κρίσις: AETIVS ib. Προσδοκωμένης ἤδη τῆς κρίσεως, ἀπτεσθαι δὲ τῶν σφυγμῶν, ὁ γὰρ ὑψηλὸς σφυγμὸς ὥσπερ καὶ ὁ σφοδρὸς κρίσεως ἀπάσης ἐστὶ γνώρισμα, καὶ βέβαιον σημεῖον τῆς παρήναι ἤδη τὴν κρίσιν τῷ νοσήματι: AETIVS Tetrabibl. I. Tr. VI. κτ.

ⁱ⁾ Σφυγμὸς ἐστὶ κίνησις ἀρτηριῶν καὶ τῆς κατὰ τὴν καρδίαν ἀρτηριώδους κοιλίας. Σφυγμὸς ἐστὶ ἀρτηριῶν καὶ τῆς τῆς καρδίας ἀρτηριώδους μέρας διαστολῆς καὶ συστολῆς. GALEN. de differentiis pulsuum Libr. 4.

^{k)} Σφυγμὸς ἐστὶ διάστασις καὶ συστολὴ ἀρτηριῶν πάντοθεν, τῇ χιτῶνος ἐπανεσταμένῃ καὶ πάλιν εἰς ἑαυτὸν συντρέχοντος ὑπὸ φυσικῆς καὶ ζωτικῆς δυνάμεως. GALENVS de pulsuum differentiis Libr. 4.

Σφυγμὸς ἐστὶ διαστολὴ καὶ συστολὴ καρδίας ἀρτηριῶν φυσικὴ: Autor Definit. apud GALENVM.

^{l)} Ὁ μεταξὺ δύο πληγῶν χρόνος ἐν ᾧ διατέλλεται ἡ ἀρτηρία καὶ συσπλέσσεται:

Indicatorius dies in quo symptomata omnia mansuetiora fiant, et periculo carens et bona fiat crisis. Expectata nunc crisi, tangendi sunt pulsus, elatus enim pulsus, vti et fortis omnis, crisis est indicium et firmum signum iam prope adesse iudicationem morbi.

Pulsus est motus arteriarum et arteriosi cordis ventriculi. Pulsus est arteriarum et arteriosae cordis partis, *diastole* et *systole*.

Pulsus est diductio et contractio arteriarum per totum, tunica earum expansa iterum in se recurren- te, ab animali vitalique facultate.

Pulsus est dilatatio et contractio arteriarum naturalis.

Quod duobus ictibus intercedit, tempus, in quo diducitur arteria iterumque contrahitur.

Διάλειμμα:

mus, quando iuxta immerfionum fuarum locos, impedimentum adest, quapropter effundi sanguis nequeat, vt ab irruente a tergo sanguine eas distendi oporteat, veluti HIPPOCRATES^m) illas pulsum aemulatas vidit et GALENVS, dum τοῖς Φλέβας de venis praedicari diserte docet, suffragatur, illumque venarum motum a substratis arteriis procurari asserit. ⁿ) Equidem et spasmus aliquis musculorum aliquando pulsum mentitur, quem motum, nullo typo instructum, nec perpetuum, a flatuosa plerumque abdominis tensione intra musculos abdominales excitatum, παλμὸν ^o) *palpitationem*, Graeci

B 2 nomi-

Διάλειμμα: ἡ μεταξύ δύο πληγῶν ἡσυχία. GAL. de pulsibus ad introducendos.

m) φλέβες αἱ ἐν κροτάφοις σφυγματώδεις. HIPPOCR. Coac. Praenot. φλεβῶν σφαγιτιδῶν παλμὸς ἰσχυρός. HIPPOCR. Coacae Praenot.

n) Ἐν κεφαλαλγίαις, μάλιστα ὅταν μετὰ πολλῆς θερμασίας γίνονται, φαίνονται σφύζεσθαι καὶ διοτρεῖς κλονιζόμεναι, αἱ κατὰ τὰς κροτάφους φλέβες, πολλάκις καὶ τὰς ἐν τραχήλῳ σφαγιτιδας τὰς ἐπιπολῆς δηλονότι δονιζόμενας ἐθεασάμεθα σφυγμῶ τινι παραπλήσιον κίνησιν, καὶ δοκεῖ καὶ ἐν τοῖς κροτάφοις ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀρτηρίων ἡ κίνησις γίνεσθαι: GAL. Comm. 3. in 3. Libr. Prorrh. Hipp.

o) Παλμός ἐστιν ἑπαρσις καὶ ὑφεσις σώματος μυῖδων, ὑπὸ πνεύματος γινόμενος, ἐκ αἵματος κατὰ τινὰς χρόνους. Autor Defin. GALEN.

Σφυγμὸς ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ θόρυβον σημαίνει. HIPPOCR. Prognost.

Περὶ ὀμφαλον πόνοι παλμώδεις. HIPPOCR. Coac. Praenot.

Οἱ κατὰ κοιλίην παλμοὶ αἰμορραγικοί. HIPPOCR. Prorrh. I.

Οἱ κατὰ κοιλίην παλμοὶ ὑποχονδρίων αἰμορραγικοί. HIPPOCR. Prorrh. 3.

Interuallum: quae duobus ictibus intercedit, *quies*.

Venae in temporibus pulsum aemulantur.

Venarum iugularium pulsus validus.

In doloribus capitis, maxime, si cum multo calore fiunt, apparent pulsantes et veluti aestuantes, temporum venae, saepe etiam in venis colli iugularibus per se plerumque tumidis vidimus pulsui alicui similem motum, videturque hic vti et ille venarum in temporibus motus a subiacentibus arteriis fieri.

Palpitatio est elatio et subsidentia corporis musculosi a flatu orta non semper sed quandoque.

Pulsus in hypochondrio tumultum indicat.

Circa vmbilicum dolores palpitan-tes.

Palpitationes in imo ventre fluxum sanguinis indicant.

Hypochondriorum in imo ventre palpitationes, fluxum sanguinis indicant.

nominant, aut nihil ista pulsuum attinent. Illa tamen cordis ipsius, quae tactu ipsoque haud raro auditu percipitur, recepta voce, palpitatio ^{p)} ad pulsuum doctrinam merito refertur, uti depletionem cordis impeditam, magnamque alicubi contra cor, quaecunque ea sit, resistantiam denotat, et summam, in febribus, naturae contentionem et cum causa morbifica luctam indicat; veluti etiam aegroti, signo non valde commodo, arteriae magnae ad spinam dorsi pulsuum manifeste saepe intelligunt numerantque. ^{q)} A quo, quandoquidem perpetuum haud est, si discesseris, arteriarum motus, quascunque explorare manu possis, fideles erunt temporum in morbis indices. Nostrum illud nunc non est exponere, quibus de causis ^{r)} per vitam sanam, pulsuum rationes, saepissime conuertantur; Illud tamen ad iudiciosam eorum explorationem in morbis vehementer requiri arbitror, ut quis, nisi halucinari velit, supponat, veluti quilibet sanguine plenior est ^{s)} ad victum, ^{t)} sexus ^{u)} aetatum ^{x)} somni ^{y)} et pathematum ^{z)} rationes

p) καρδίας παλμός. HIPPOCR. de humoribus.

Cordis palpitatio.

κατάγε τῆς φόβης καὶ τὰς ἀγωνίας ἐναργῶς ἡ καρδία φαίνεται παλλομένη. GAL. de differentiis pulsuum Libr. 4.

Post timores et post colluctationes vehementer cor apparet palpitare.

q) κατὰ ῥάχιν ἀρτηρίας τῆς μεγάλης ἡ αἰσθητὴ κίνησις: GALEN. Comm. 1. in Prognost. Hippocr.

Secundum spinam dorsi magnae arteriae sensibilis motus.

r) Ἀπὸ τῶν ἑξωθεν αἰτίων ἐτράπησαν οἱ σφυγμοί. GALEN. de Prognosi pulsuum Libr. 2.

A causis externis mutantur pulsus.

s) Ἡ δύναμις ἰχυρὰ καθ' ἑαυτήν, βαρύνεται δὲ ὑπὸ πλῆθους ἡ δυσπειθὴ παντάπασιν ἔχει τὰ ὄργανα. GAL. de Causis pulsuum.

Vis vitae, in se valida, grauat ab humorum multitudine, hinc immorigera ubique habet organa.

t) Σιτία πολλὰ ἀτάκτως τὰς σφυγμὸς ἐργάζεται. GAL. de Causis pulsuum Libr. 3.

Multi cibi inordinatos pulsus efficiunt.

τὸ μέγεθος τῶν σφυγμῶν ὁ οἶνος ἐξάλει. GALENVS de pulsibus ad Introducendos.

Magnitudinem pulsus vinum extollit.

rationes variare pulsus nec morbis tribui, quod idiosyncrasiae est, oportere. Exercitio proinde et veluti GALENVS consultit, cognitione pulsuum, qui sano fuerant ^{a)}) opus est. Non enim raro intelligas, durante vita sana, pulsus intermittere, et variare, licet nulla, ad sensum, adsit ratio, quae efficere possit, vt cor, aequalibus interuallis, suas haud perficiat systolas, quorum arterias si intra morbum tangas, ob vitae ante actae ignorantiam, summum adesse circuli sanguinis impedimentum in homine putares. Similiter arteriarum profundior sub carne situs ^{b)}) vel tumor aliquis propinquus ^{c)}) iudicium de pulsibus du-

B 3

bium

υ) Ἄνδρες γυναικῶν ὡς ἐπίπαν μέζονα πολλῶ καὶ σφοδρότερον ὡσαύτως πολλῶ καὶ βραδύτερον ὀλίγῃ καὶ ἀραιότερον ἱκανῶς τὸν σφυγμὸν ἔχουσι. GAL. de Causis pulsuum Libr. 3.

χ) Ὁ τῷ νεογενεῖ παιδίῳ πυκνότητος, ὁ τῷ γερόντι ἀραιότητος, μέγιστος δὲ τῶν ἐκμαζόντων σφυγμός. GAL. de Causis pulsuum Libr. 3.

Ἐκάστῃ τῶν ἡλικιῶν ἔστι τις κατὰ φύσιν σφυγμός. GAL. de differentiis pulsuum Libr. I.

γ) Οἱ ὕπνοι τρέπουσιν τὰς σφυγμίδας. GAL. de Causis pulsuum Libr. 3.

ζ) Θυμὸς μὲν ὑψηλὸς ἐστὶ ὁ σφυγμός καὶ μέγας καὶ σφοδρὸς καὶ ταχύς καὶ πυκνός, λύπη δὲ μικρὸς καὶ βραδύς καὶ ἀμυδρός καὶ ἀραιός. GAL. de pulsibus ad Introducendos.

α) Τὸν σφυγμὸν τὸν μὲν ἴδιον ἐκάστῃ ἀκριβῶς ἂν τις πειραθεὶς μάθοι, καὶ δὲ πολλάκις ἡφθαι τῆς ἀρτηρίας, μάλιστα μὲν ὑγιαινόντος ἀμέμπτως; καὶ ἐν ἡσυχίᾳ πάσης σφοδρῆς κινήσεως. GAL. de pulsibus ad Introducendos.

β) Ἀρτηρίαι τὸν αὐτὸν τρόπον σφύζουσιν ἀλλήλαις τε καὶ τῇ καρδίᾳ, ἀλλὰ αἱ ἐν τοῖς ἀσάρκοις μέρεσι προφανέστερον αἱ δὲ ἐν τοῖς σαρκώδεσιν ἀμυδρότερον. GALENVS de pulsibus ad Introducendos.

Viri, quam foeminae, vt plurimum maiorem multo et fortiozem similiter multo et paulo tardiozem et notabiliter rariorem pulsuum habent.

Neogeniti infantis frequentissimus, senis rarissimus, maximus adolescentium pulsus.

Vnicuique aetatum aliquis secundum naturam diuersus pulsus est.

Somni mutant pulsus.

Irae elatus est pulsus et magnus et fortis et celer et frequens; Tristitiae autem tardus et debilis et rarus.

Pulsuum vnicuique proprium, exquisitè, exercitatus aliquis discere possit, et oportet saepe arterias tangere maxime eius, qui inculpate valet et in quiete ab omni valido motu.

Arteriae eodem modo pulsant et relatione ad se inuicem, et respectu cordis, quae autem in partibus carne nudis, manifestius, quae autem in carnosiss, obscurius.

bium facerent, nisi, loco radiaee, aliae adessent, quae palpari possent, arteriae. Vfus etiam docet, magnitudinem pulsum, et respirationis celeritatem, esse synchronas, reliquas etiam pulsum condiciones, si curiosius rem perspicere velis, aliquam mutationem in pulmonum actione secum asferre, quod antiquitas bene perspexit, vt HIPPOCRATES vbique plus respirationis examini, penes aegrotantes, quam pulsum considerationi, dederit. ^{d)} Respirationis certe magnitudo et frequentia, vti aeris elaterem sanguini applicat quam efficacissime ita simul in motu cordis augendo haud parum valet, vt propterea inter symptomata critica et salutaria numerandum saepe sit asthma febrile, quandoquidem intensiore pulmonum motu, magnum celeritati sanguinis momentum accedit, et natura illud quod agendum suscepit, negotium, coniunctis cordis follisque aerei viribus gerat. Veluti ergo elatus, frequens, et profundus ac sine impedimento introductus spiritus, sanitatem facit ^{e)} ita, iunctim cum cordis valente motu,

c) τὰ μόρια τῶν ἀρτηρίων θλίβεται, πα-
ραπλησιῶν ὄγκων. GAL. de Causis Pul-
suum.

Arteriarum partes premuntur a
vicinis tumoribus.

d) τραπήζονται οἱ σφυγμοὶ κατὰ τὸν
τῆς δυσπνοίας λόγον. GAL. de Diagnosi
pulsuum Libr. 2.

Pulsus ad respirationis rationes
conuertuntur.

τρέπεται ὡσαύτως ἐπὶ ταῖς αὐταῖς αἰτίαις
ἀναπνοὴ τοῖς σφυγμοῖς: GAL. de Vfu
pulsuum.

Similiter et ab iisdem causis respi-
ratio et pulsus mutantur.

e) PAVLVS Aegineta Libr. I. cap. 10. περὶ ἀναφωνήσεως, de Vociferationis
vfu in re medica.

Ἐν ταῖς ἀναφωνήσεσιν ἡ μὲν εὐμέλεια χρη-
στοφωνία ἔδεν ἂν συμβέλλοιτο πρὸς ὑγίειαν,
ὁ δὲ τῶν βαρυτέρων ἡχῶν φθόγγος χρήσι-
μος, ὥς τε τῆτον ἀσκητέον ἔτω γὰρ πλεῖστος
ἀνὴρ ἕως τὸ σῶμα κατ' ἀναπνοὴν ἐλκόμενος,
διατέλλει τὸν τε θώρακα καὶ τὴν κοιλίαν, καὶ
τῆς κατ' ὅλον τὸ σῶμα πόρος ἀνευρύνει καὶ
διέττει: διόπερ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀναγνώσεσιν

In declamationibus sanitatis causa
institutis acutum melos et blanda vox
nihil ad sanitatem confert, sed gra-
uiorum sonorum bombus, optimus,
quare hic exercendus est; Ita enim
plurimus aer in corpus respiratione
attractus, diducit thoracem et ab-
domen et omnes in toto corpore po-
tῶν

motu, intra morbos quosuis maxime tamen intra febres ^{f)}) crises adiuuat, quam efficacissime. ^{g)}) Quodsi etiam a respirationis consideratione recesseris, in pulsum tamen consideratione habiturus es quo vel naturae superstes robur vel infirmitatem cognoscere possis. ^{h)}) Dum ergo cor et arteriae vicissim suo robore se sustinent, *calor* est, *frigus*, si vtriusque motus flaccet. ⁱ⁾) Magna vel parua humorum resistantia, durtiem et mollitiem pulsibus affert: ^{k)}) Circuli libertas, ordinem

τῶν πλεοναζόντων ὑγρῶν ποιῆται τὰς ἐκκρίσεις: τοῖς μὲν ἐν τῷ ἰσχυρότερον ἀναγκινώσκει μᾶλλον καὶ δι' ἰδρώτων, τοῖς δὲ ἐπιεικέτερον ἐντεινομένοις, διὰ τῆς ἀδύτης γιγνομένης ἀποφορᾶς κατ' ὅλον τὸν ὄγκον, συμβαίνει, καὶ διὰ τὸν λεπτοσμὸν πολλῶν περιττωμάτων ἀναχρεμπτομένων, ἐκκρίσιν γίγνεσθαι καὶ ἀναπάλωσιν.

torum superfluitatum scretu reiectarum, euacuationem fieri et discussionem oportet.

f) Ἐν καυσώδεσι πυρετοῖς πλεονάζον μὲν καὶ τάχιστον καὶ πυκνότερον ἀναπνέει, μετρίως δ' ἔχει καὶ ταχέως καὶ πυκνότητος τὴν σφυγμῶν. GAL. de usu pulsum.

g) Δύσπνοιά τις ἀφνίδιος διωνὴ τενοχωρημένη τῷ θώρακι, εἰ ἐπὶ τέτοις ἀπασιν ἐξαίφνης ὀγκώμενοι οἱ σφυγμοὶ μὴ καταπίπτουσιν εἰς μικρότητα, τὴν κρίσιν ἐλπίζειν. GAL. ad Glaucon. Therap. Lib. I.

h) Διὰ τὴν τῆς ἀντιτιμωρήσεως ὀρεξιν ὑψηλοὶ καὶ μεγάλοι καὶ ταχεῖς καὶ σφόδρῳ διὰ δὲ τὴν τῆς παθῆν μᾶλλον ἢ δράσαι προσδοκίαν μικροὶ καὶ ταπεινοὶ καὶ ἀμυδροὶ καὶ βραδέως γίνονται. GAL. de Causis pulsum.

τῆς δυνάμεως ῥώμῃ καὶ ἀρρώστια.

i) Τῆς ἐμφύτης θερμασίας ἐκπύρωσις τε καὶ κατάψυξις.

k) Τῆς τῶν ἀρτηριῶν χιτῶνος σκληρότης καὶ μαλακότης. GAL. de Causis pulsum Lib. I.

ros dilatat et diducit. Propterea inter *Lectiones* ipsas, abundantium humorum euacuationes fiunt. Illis ergo qui intenta magis voce legunt, plus per sudorem, illis autem qui vocem remissius intendunt per insensibilem transpirationem in vniuerso corporis ambitu, et per attenuationem multorum superfluitatum scretu reiectarum, euacuationem fieri et discussionem oportet.

In Febribus causodeis, plus celeriusque et frequentius aegri respirant, maximos autem habent et celerissimos et frequentissimos pulsus.

Si difficultas respirandi quaedam veluti angustato thorace, aut super his omnibus, elati tumidique pulsus ad paruitatem haud redeant crisis sperare oportet.

Propter naturae in contrarium nitendi instinctum, alti et magni et celeres et fortes, sed propter illam, qua plus patitur quam facit, expectationem, parui, humiles, debiles et lenti fiunt.

Virtutis vitalis robur et imbecillitas.

Infirmitas caloris, aestus et frigus.

Arteriarum tunicae durties et mollities,

dinem ^{l)}) virtutis vitalis praestantia magnitudinem ^{m)}) alterna et aequalis cordis et arteriarum systole ac diastole eurythmiam ⁿ⁾) procurant. Illo autem morbi tempore pulsus, plus magisque eleuantur, quando, non procul a primordiis ardentium, postque intermittentium frigus, confligendum naturae est cum materie morbi, veluti illa firmiter inhaeret solidis, et varia contra cor resistentia luctatur. Dierum, quos προκριτικὸς graeci appellant, labor, magnus celerque pulsus est. Plethoricis febribus familiaris censetur magnus et fortis, aequalis tamen et ordinem constanter seruans. ^{o)}) Tametsi autem magnitudo et robur pulsuum virtus

1) Εὐταξία τῶν σφυγμῶν: AETIVS
Tetrabibl. Tract. 6. c. 4.

Legitimus pulsuum ordo.

m) Σφυγμικὴ δύναμις ἐρρωμένη. GAL.
de method. med. Libr. XI.

Vis pulsatricis valens.

Ἐν τοῖς χιτῶσιν τῶν ἀρτηριῶν τονικὴ
δύναμις καρδίας ἰσχυρῶς ἐκθλιβήσκει. GAL.
de differentiis pulsuum Libr. 3.

In tunicis arteriarum tonica vis,
corde vehementer sanguinem expre-
mente.

Ἡρόφιλος φησὶ ῥώμην τῆς ἀρτηρίας ζωτι-
κῆς δυνάμεως αἰτίαν ἔχει σφοδρὴ σφυγ-
μῆ, Ἀθήναιος δὲ τῇ ζωτικῇ τόνῳ τὴν ἰχύν.
GAL. de differentiis pulsuum Libr. 3.

Herophilus ait, robur animalis in
arteria facultatis causam esse pul-
sus fortis: Athenaeus autem vitalis
toni vim.

n) Τοσούτον μόνον κατὰ φύσιν ἔχουσιν
ἡμῶν αἱ κατὰ τὴν καρδίαν καὶ τὰς ἀρτηρίας
κινήσεις, διατελλομένων κατὰ κύκλον αὐτῶν
καὶ εἰς ἑαυτὰς συναγωμένων. GALEN. de
differentiis pulsuum Libr. 4.

Ita saltem secundum naturam se
habent cordis et arteriarum motus,
si inuicem ac in circulum diducan-
tur iterumque in se contrahantur.

o) Ὅταν ἔυσαρκοι τε καὶ πολύαιμοι καὶ
πυκνοὶ τὰς ἑξέεις οἱ κάμνοντες ὥστε ἢ περι-
τώμασι θερμοῖς πεπληρωμένοι, τοῖς ἔτω πυ-
ρέττειν ὁ σφυγμὸς μέγιστος ἐστὶ καὶ ὀμαλὸς
καὶ σφοδρὸς. GALENVS Meth. med.
Libr. 9.

Si carnosissimi et sanguinei et crassissimi
secundum habitus aegroti fuerint,
aut calentibus superfluitatibus reple-
ti ita febrientibus pulsus maximus est
et aequalis et fortis.

virtus ^p) est, laudari tamen, si dolor simul ad pulsus numerari potest, nequit; inflammati quid ^q) subest. Pulmones tamen inflammati, pulsus propterea, quod ventriculus cordis sinister sanguine tunc parcius repletur, magnum et naturali fere similem exhibent ^r) nec in eorum nec in pleurae inflammatorio statu ad pulsuum rhythmos, uti tamen in aliis inflammatis euenit, dolor percipitur. Scirrhus partium durus pulsus, aut dolore vacuos, secum affert. Est et spasmus sua pulsus durities, est etiam inflammatis. Sed, ne quidquam, praeter magnam naturae contentionem, si magnitudo et

p) Σφοδρὸς δὲ σφυγμὸς ἐστὶ ὁ πλήττων εὐρώτως τὴν ἰσχυρίαν: GAL. de pulsibus ad introduceidos.

Ἐν τοῖς πυρετοῖς ἀκινδύνοις θερμοῖς τε καὶ περικαίσις ὁ σφυγμὸς γίνεται μέγιστος ὅταν ἡ δύναμις εὐρωσῇ. GALEN. de Prognosi pulsuum Libr. 2.

Τὸ μέγεθος καὶ ἡ σφοδρότης (τῷ σφυγμῷ) ἐκινδυνώδης ἀλλὰ καὶ μέγιστον ἀγαθόν. GALENVS de Prognosi pulsuum Libr. 2.

q) φλεγμονῆς δὲ μεγάλης γενομένης ἢ ἐρεσυνέλατος ἢ ἀποστήματος αἰστανόμεθα σὺν ὀδύνῃ τῷ σφυγμῷ τῶν ἀρτηριῶν ὅταν τὰ περιέχοντα αὐτὰς σώματα θλίβωσιν αὐτάς. GAL. de Locis Affect. Libr. 2.

Ἀυτὴ κατ' ἑαυτὴν φλεγμονῶδες πάθος παθεῖσα (ἀρτηρία) μετ' ὀδύνης σφύζει. GALEN. de Locis affectis Libr. 2.

r) Ὁ τῶν περιπνευμονικῶν σφυγμὸς μέγας καὶ ἀμυδρὸς καὶ μαλακὸς ὁμοίως τῷ τῶν ληθαργικῶν. GALENVS de Causis pulsuum Libr. 4.

Οὐτ' ἐν περιπνευμονίᾳ γενήσεται πόθος σφυγματώδης ἢ τ' ἐν πλευρίτιδι διὰ τὴν τῶν μορίων φύσιν ὁ μὲν γὰρ πνεύμων ἀναίδητος. GALENVS de Locis affectis Libr. 2.

Fortis pulsus est valide afficiens tactum.

In Febribus periculo vacuis calidis et tepidis pulsus fiunt maximī, quando vis vitae valet.

Magnitudo et fortitudo pulsus non periculosa sed maximum bonum.

Phlegmone magna facta, aut erysipelate, aut abscessu, sentimus cum dolore pulsus arteriarum, quando quidem tunc circumiacentia illis corpora eas premunt.

Ipsa in se ipsa inflammationem passa arteria, cum dolore pulsat.

Peripneumonicorum pulsus magnus et mollis lethargicorum more.

Nec in peripneumonia fiet dolor pulsatorius, nec in pleuritide, ob partium naturam, nam pulmo sensu caret.

C

et robur simul adsit, illi significant. ^{s)} Ominosus magis ille est, cui, cum durus sit, post aliquot diastolas vna deficit ^{t)} post viginti enim vel triginta, vnam desiderari, parum refert, pulsuumque errores pro partium affectarum nobilitate, et maiore ad vitam necessitate, proque infarctuum obstinatione, in acutis inque chronicis morbis, valde discrepant, id quod, licet aegros medicosque haud parum offendat, saepe tamen tempore excusatur, quo euenit, nam et intermittentium et continuarum exacerbationes cum pulsu anomalo, innocenter fiunt, si bonae notae character alius, moderatus pulsuum lentor, adsit, et ea sit morbi aetas in qua crisis ^{u)} expectatur.

Solent

s) τοῖς σπλάγχνοις σκίρρμένοις σαφέστατα καὶ συνεχέστατα σκληροὶ σφυγμοὶ γίνονται. GAL. de Prognosi pulsuum Libr. 1.

Ἐν τοῖς σκίρροις ἀνώδυνος ἐστὶ ἡ τῶν ἀρτηρίων κίνησις: GALEN. de Locis affectis Libr. 2.

Τῶν σπασμένων, αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας συνήχθαι δοκεῖ καὶ ἐσφηνῶσθαι. GAL. de pulsibus Libro ad introducendos.

Ἄι καὶ ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηρίαι τετανασμέναι σκληρότερον ἐργάζεται. GALEN. de Prognosi pulsuum Libr. 4.

t) φλεγμονῆς σφυγμὸς οἷον ἐμπρίων ἀρτηρίας σκληρότερας φαινόμενης, καὶ σφοδρότερος καὶ ὠκύτερος καὶ πυκνότερος ἀκμαζέσης φλεγμονῆς ἐστὶ ὅτε καὶ ἀνώμαλος καὶ ἄτακτος. GAL. de pulsibus Libro ad Introducendos.

Ἀνωμαλία ἡ ἀρυθμία τῶν σφυγμῶν. GAL. ad Glauconem Therap. Lib. 1.

u) Ἀνώματος ὁ σφυγμὸς ἐπὶ τῶν πλάστων μὲν γίνεται κρίσεων καὶ μάλιστα ἐπειδὴν ἐγγωνιστικὸν τὶ καὶ περικινδυνευτικὸν ἔχουσιν. GAL. de Crisibus Libr. 3.

Visceribus scirrho induratis continui etiam duri pulsus fiunt.

In scirrhis dolore carens est articularum motus.

Spastico morbo correptis ipsum arteriae corpus contrahi et figi videtur.

In toto animali tensae arteriae durius agunt.

Phlegmones pulsus mallei instar ferit, arteria duriore visa, fortior et celerior et frequentior crescente inflammatione, aliquando et inaequalis et confusus.

Anomaliam et mensurae defectum in pulsibus.

Anomalous pulsus in plurimis quidem fit crisis et maxime si contentiosum quid et anceps habeant.

Solent enim euacuationes commodae, maxime sudor, et si quid cum illo erumpit, celeres, duros, intermittentes, ^{x)} conuertere et pessimos quosuis alios pulsuum mores ^{y)} ad frugem reuocare. Debilitas etiam paruitasque pulsuum, secundum tempora, vel inchoante paroxysmo ^{z)} vel cedente morbo, nihil mali significat, vti nec celeritas aut frequen-

C 2 tia

x) Σφυγμὸς διαλέπων: Ἑτεροσφυξία: GAL. Comm. 3. in Prognost. Hipp. Ὁ κατὰ μίαν πλῆγην ἄνισος ἀνώμαλος. GAL. de pulsibus ad Introducendos. Ἡ μὲν ἔν διαλέπτει καὶ ἓνα σφυγμὸν ἀνωμαλία χαλεποτάτη πασῶν ἐστὶν ἀνωμαλιῶν. GALEN. de Prognosi pulsuum Libr. 2.

Διαλέπων ἐστὶ σφυγμὸς ἐφ' ᾧ ἢ ἐπὶ δύο μόνον ἀλλ' ἐπὶ τρεῖς καὶ ἐπὶ πλείους πλῆγας ἐκλείπει διαστολὴν μίαν. Autor Defin. apud GALENVM.

Ἀποχωρεῖ πρὸς βραχὺ καὶ αὐτὸς παύει ὁ διαλέπων: GAL. de differentiis pulsuum Libr. 1.

y) Ἡν καὶ παχὺ πῶς ἢ γλίχρον τοῖς ἐσχάτοις τῶν ἀρτηριῶν πέρας ἐσφηνωμένον εἴη χαλεποτάτην ἐργάζεται τὴν ἀνωμαλίαν καὶ μέλει δ' ὅταν ἢ τοι τῆς καρδίας αὐτῆς ἐγγὺς, ἢ καὶ πόρρω μὲν ἀλλ' ἐν κυρίοις μέρεσιν ἢ σφηνώσῃ τῶν ἐμφραττόντων χυμῶν γίνετο. GAL. de Causis Pulsuum.

Ἡ διὰ τὴν τῶν ὀργάνων κάκωσιν ἀλλοίωσις τῶν σφυγμῶν. GAL. de Prognosi pulsuum Libr. 3.

z) Τῶν παροξυσμῶν ἐσβαλόντων οἱ μὲν τὰς πυκνὰς τε καὶ μικρὰς οἱ δὲ πρὸς τέτοις καὶ τὰς ἀμυδρὰς ἔνιοι δὲ καὶ τὰς ἀνωμάλως ἐστὶ δ' οἱ καὶ τὰς βραδεῖς (σφυγμὸς ἔχουσι.) GAL. de Prognosi pulsuum Libr. 3.

Pulsus intermittens, Pulsus ambiguus.

Qui, vno saltim inter plures ictu irregularis est.

Intermittens post singulum pulsuum, anomalia difficillima omnium est anomaliarum.

Intermittens pulsus, in quo non post duos saltim aut tres sed et plures ictus, diastole vna deficit.

Euanescit breui tempore et iterum ludit, intermittens.

Si densum quid et viscidum vltimis arteriarum finibus incuneatum erit, difficillimam efficit anomalam, et maxime, si vel prope ad cor, vel, quamuis procul, in principibus tamen partibus, incuneatio infarciens humorum fit.

Quae propter organorum depravationem fit mutatio pulsuum.

Paroxysmis inuadentibus quidam frequentes et paruos, alii insuper et debiles, quidam et irregulares, sunt etiam, qui tardos (pulsus habent.)

tia ^{a)} si simul adsit mollities ^{b)} Asphyxia quandoque mala. ^{c)} Ast cum inaequalitate debilis, formicans ^{d)} myurus ^{e)} vermicularis ^{f)} dicrotus, palpitans et tremebundus ^{g)} pessima quaevis portendunt.

a) ταχὺς ὁ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διατελλο-
μένης τῆς ἀρτηρίας γινόμενος. GALEN.
de pulsibus ad Introducendos.

Σφυγμὸς πυκνὸς ὅταν βραχὺς ὁ τῆς ἡσυ-
χίας χρόνος, ἀραιὸς δ' ὅταν πολὺς: GAL.
de pulsibus ad Introducendos.

b) Ὁ κυματώδεις δύνανται ἐνδείκνυσθαι
τόνους μετρίως μετέχουσιν, ἡνίκα μᾶλλον κρίσι-
μον ἰδρῶτα προδηλοῖ. GAL. de Prognosi
pulsuum Libr. 2.

Τὸ μαλακὸν ὄργανον ἐτοιμῶς ἐκτεινόμενον
πάντῃ ῥαδίως διατέλλεται τὸ δὲ σκληρὸν ἐκ
ἀνεν μεγάλης βίας. GAL. de Causis pul-
suum Lib. 1.

c) Ἀσφυκτον λέγωμεν τὸν ἔτω διακεί-
μενον ἄνθρωπον, ὡς μηδεμίαν ὑποπίπτειν κί-
νησιν ἐν μηδενὶ μέρει τῆς σώματος ἀρτηρίας
μηδεμιᾶς: GAL. de Pulsuum diffe-
rentiis Libr. 4.

d) μυρμηκίζων ἐστὶ μικρὸς, κενὸς, πυκ-
νὸς, ἀμυδρὸς, πάντων ἐπὶ τὸ ἔσχατον κατηγ-
μένος οἷον ἐν μύρμηκος περιπατῆντος. Autor
Defin. apud GALENVUM.

e) Μείζων, ὅταν κατὰ τὰ πρῶτα μέρη
τῆς ἀρτηρίας ὁ σφυγμὸς σφοδρότερος ἐν δὲ
τοῖς ὑποκάτω μικρότερος. GAL. de Pro-
gnosi pulsuum Libr. 2.

f) Ὁ σκληκίζων καὶ χωρὶς πυρετῶν φαί-
νεται γινόμενος ἐπὶ κενώσεσιν λάυραις καὶ
καθάρσεσιν ἰσχυραῖς: GAL. de Prognosi
pulsuum Libr. 2.

g) Σφυγμὸς δίκροτος, κλονώδης, παλμώ-
δης, τρομώδης. GAL. de differentiis pul-
suum Libr. 4. passim.

Celer pulsus qui paruo tempore
diductis frequenter arteriis fit.

Pulsus frequens, quando breuis quie-
tis tempus, rarus autem, quando
multum.

Fluctuosus vim indicat modera-
tum tonum habentem, unde maxime
sudorem criticum praedicit.

Molle organon commode extenden-
dum, facile diducitur, durum autem
non sine magna vi.

Pulsu orbatum dicimus ita consti-
tutum hominem, ut nullus in sen-
sum cadat motus in vlla corporis
parte arteriae nullius.

Formicans pulsus, est parvus, va-
cuus, frequens, debilis, omnibus his
ad extremum ductis, veluti formicae
ambulantis.

Myurus, quando, ad superio-
res arteriae partes pulsus valen-
tior, in infra sitis autem minor est.

Vermium instar repens etiam sine
febris apparet, factus ab euacua-
tionibus frequentibus et fortibus
purgationibus.

Pulsus bis saliens, contractus, pal-
pitans, tremens.

~~vgl. 225, 4 H~~

Path. gen. 817⁵

